

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

22 septembrie, ora 17.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

CONCERTELE DE LA ATENEU

Ateneul Român

LES DISSONANCES

DAVID GRIMAL director artistic și solist

Debussy Tripticul simfonic *Marea* L. 109

Din zori până la amiază pe mare / Jocul valurilor / Dialogul vântului și al mării

Chausson *Poème* pentru vioară și orchestră op. 25

Schönberg Poemul simfonic *Pelleas și Melisande* op. 5

Claude Debussy (1862-1918): *Marea*

Lucrarea simfonică *Marea* constituie cea mai cunoscută și frecvent interpretată creație pentru orchestră de Claude Debussy. Dornic să evite atașarea acesteia la vreunul din genurile curente – simfonia și poemul simfonic – compozitorul a subintitulat-o „Trei schițe simfonice”. Denumirile strict orientative ale celor trei secțiuni, în absența oricăror referințe literare sau personale, constituiau o noutate pentru reprezentarea naturii în muzică. Din punct de vedere tehnic, *Marea* a însemnat un progres vizibil pentru Debussy, atât în ce privește orchestrația, cât și coeziunea tematică, după tripticul care a precedat-o – *Trei nocturne*. Tot în trei tablouri avea să fie împărțită și ultima sa creație importantă pentru orchestră – *Imagini*. Tratarea ritmului, a instrumentelor cu rol solistic, combinațiile de culori, desfășurarea ideilor muzicale, imaginația când descriptivă, când simbolică sau sugestivă, definesc tot atâtea trăsături ale limbajului original articulat de compozitorul francez. Nu întâmplător, Debussy este considerat de unii specialiști drept cel mai inovator compozitor din istoria muzicii. De la muzica pentru un singur instrument sau voce, și până la creația pentru orchestră mare și muzica de film, influența lui Debussy a modificat radical modul în care muzica poate fi utilizată pentru a reda stări emoționale, imagini, fenomene și acțiuni. Deși i s-a reproșat că în *Marea* lipsește tocmai elementul primordial, al nemărginirii și forței copleșitoare a naturii, Debussy a realizat numeroase alte imagini sonore, care traversează un spectru larg, de la liniște și mister, la mișcări multicolore și plurimorfe, prinse în dansul luminilor, al zgomotelor și al senzațiilor, în același timp greu definibile dar pregnante, într-un amestec de fascinație, poftă ludică, groază, neliniște, așteptare fluidă și sentiment al sublimului.

Ernest Chausson (1855-1899): *Poemul pentru vioară și orchestră op. 25*

Când vedem numele lui Enescu plasat alături de *Poemul* de Chausson, ne amintim imediat că lucrarea confratelui mai vârstnic era una din piesele preferate ale lui Enescu, și chiar celebra fotografie, în care îl vedem cântând la vioară transfigurat, îl surprinde pe când interpreta *Poemul* – poate, cine știe?, chiar minunata temă a treia, care răsună cu atâta pasiune în registrul acut...

Poemul a fost scris de Chausson în 1886 la rugămintea lui Eugène Ysaÿe – care, de fapt, dorise un concert în toată regula. Chausson însă nu a simțit inspirație pentru o lucrare de mare amploare. A scris în loc un „poem” numit la origine *Cântecul iubirii triumfătoare* și care traducea muzical o nuvelă de Turgheniev, unde era vorba de o melodie, cu efecte magice, cântată la vioară într-un cadru italian renescentist. Totuși muzicianul a renunțat în final la implicațiile programatice. Muzica *Poemului* e intens lirică și rămâne astfel pe tot parcursul în ciuda variațiilor mari de tempo. Forma este liberă, cu o introducere și patru teme dintre care a treia este reluată și dezvoltată mai insistent, ultima îndeplinind rolul unei concluzii. Ysaÿe, dedicatorul lucrării, a fost și primul ei interpret asigurându-i un succes răsunător și de durată. Publicarea la Leipzig în 1887 i se datorează însă lui Isaac Albeniz, care a plătit-o din banii proprii, casa de editură Breitkopf & Härtel nedorind să-și asume riscurile.

Alice Mavrodin

Program

Arnold Schönberg (1874-1951): *Pelleas și Melisande* op. 5

Poemul simfonic *Pelleas și Melisande* a fost compus de Arnold Schönberg în primii ani ai secolului XX, simultan cu *Marea*, dar și cu opera omonimă de Claude Debussy. De altfel, într-un interval de numai șapte ani, alți doi compozitori importanți s-au aplecat asupra subiectului – Gabriel Fauré și Jean Sibelius. La mijloc se afla pasiunea pentru piesa de teatru scrisă în 1893 de Maurice Maeterlinck, cel mai important dramaturg simbolist și câștigător al Premiului Nobel pentru literatură în 1911. Deși nu se bucurase de succes pe scenă, textul câștigase aprecierea cercurilor artistice europene, fiind considerat o capodoperă de stil. Atracția exercitată asupra compozitorilor mari ai epocii nu trebuie să mire, dacă ne gândim că simbolismul avea la rândul său o propensiune pentru dimensiunea muzicală a poeziei, pentru sonoritate, jocurile de cuvinte și „arta pentru artă”. Dacă Debussy – ca și ceilalți muzicieni menționați – a respectat în cea mai mare parte estetica din spatele dramei lui Maeterlinck (motiv pentru care Debussy ar putea fi parțial încadrat în curentul simbolist, și nu impresionist la care, personal, nu considera că aparține), Schönberg a compus un poem simfonic în cheie indubitabil și exacerbant romantică – una dintre cele combătute de simboțiști – cu accente expresioniste. Înainte de a produce revoluția dodecafonică, Schönberg a avut ambiția juvenilă de a se măsura cu gigantul de la care se revendica și dintre care cei în viață îl acceptaseră alături de ei: Richard Wagner, Johannes Brahms, Gustav Mahler și Richard Strauss. Ultimul dintre aceștia, modelul lui Schönberg în configurarea de fresce sonore programatice, l-a considerat pe tânărul său coleg potrivit pentru a compune o operă pe baza dramei lui Maeterlinck, atrăgându-i atenția asupra potențialului muzical din text. În partitura finală se regăsesc trăsături ale fiecărui înaintaș adorat: obsesia pentru Wagner se aude din primele măsuri, când intonarea temeii Melisandei amintește de motivul mult mai celebru al lui Tristan (de altfel, ideea însăși de atribuire sistematică a unor idei muzicale – binecunoscutele leitmotive – personajelor principale îi aparține lui Wagner); Brahms pune la dispoziție mijloacele tehnice de închegare a formei, întregul poem simfonic, cu respirația sa epică, neîntreruptă, fiind susținut structural de o simfonie în patru părți ascunsă; Mahler și Strauss reprezintă maeștrii orchestrei postromantice supradimensionate, instrumentul de predilecție al exprimării prin muzică a întregii palete de experiențe omenești, intens psihologizate, fie că sursa de inspirație este personală sau literară. Triada amoroasă clasică soț-soție-amant, care conduce la moartea îndrăgostiților, atinge la Schönberg o dimensiune patetică paroxistică, trăirile extreme și deciziile fatale ale eroilor reflectându-se într-o muzică disonantă, tumultuoasă, care avansează inexorabil către finalul tragic.

Mihai Cojocaru

Ansamblu

Les Dissonances este alcătuit din muzicieni care fac parte din cele mai prestigioase orchestre europene, precum și soliști internaționali reuniți în jurul lui David Grimal. Aceștia caută o reînnoire a devotamentului prin abordarea umanistă a muzicii, într-un spațiu deschis și favorabil experimentării. Din 2010, ansamblul s-a angajat într-un ciclu de explorare artistică dedicat marelui repertoriu simfonic, printre care Simfoniile de Beethoven și de Brahms (2010-2013; 2013-2015), la care s-au adăugat lucrări emblematice precum *La Mer* de Debussy, Simfonia nr. 5 de Șostakovici, Suita nr. 2 din *Daphnis et Chloé* de Ravel, Simfonia nr. 7 de Bruckner sau Concertul pentru orchestră de Bartók. Stagiunea 2017/18 s-a deschis cu *Ritualul primăverii* de Stravinski.

Les Dissonances se bazează pe organizarea orizontală construită pe transparență, încredere și ascultare reciprocă. În lipsa unui dirijor, fiecare individ, de la prima până la ultima secțiune, își asumă întreaga responsabilitate pentru partitură – iar muzicienii, conștienți de acest lucru, rămân într-o continuă stare de ascultare și concentrare pentru a servi cât mai bine lucrarea și compozitorul. Fiecare instrumentist este făcut să se depășească pe sine, iar energia rezultată este o sursă de inspirație atât pentru ansamblu, cât și pentru spectatorii asupra cărora reverberează.

Pe baza acestui proces de creație și fără a face niciun compromis în ceea ce privește rigoarea artistică, Les Dissonances și-a stabilit bazele în instituții prestigioase: Filarmonica din Paris, Opera de Dijon și Le Volcan din Le Havre. Orchestra este invitată cu regularitate în cele mai prestigioase săli de concert și festivaluri europene (Victoria Hall din Geneva, Festivalul Enescu din București, deSingel din Anvers, Teatro Comunale di Ferrara, Auditorio Nacional din Madrid, Festival Musika-Música din Bilbao, Eilat Chamber Music Festival și Palau de la Música din Valencia).

Director artistic/ Solist

Violonistul **David Grimal** este dedicat în egală măsură repertoriului solistic cât și celui cameral. Ca artist inovator, își propune să reinventeze practica muzicală, conducând mai multe proiecte care dezvoltă cu succes spiritul de „a lucra împreună”. De-a lungul timpului, a concertat la Suntory Hall din Tokyo, Filarmonica din Paris, Musikverein din Viena, Concertgebouw din Amsterdam, Konzerthaus din Berlin, Wigmore Hall din Londra, Tonhalle din Zurich, Lincoln Center din New York, Conservatorul Ceaikovski din Moscova, Academia Ferenc Liszt din Budapesta, Victoria Hall din Geneva, Auditorio Nacional din Madrid, Théâtre des Champs-Élysées din Paris, National Concert Hall din Taiwan și Bozar din Bruxelles.

Ca solist, concertează în mod regulat cu Orchestra din Paris, Orchestra Filarmonică Radio France, Orchestra de Cameră a Europei, Orchestra Simfonică din Berlin, Orchestra Națională Rusă, Orchestra Filarmonică New Japan, Orchestra Engleză de Cameră, Orchestra Mozarteum din Salzburg, Orchestra Simfonică din Ierusalim, Orchestra Filarmonicii din Praga, Orchestra Fundației Gulbenkian din Lisabona și Sinfonia Varsovia. Printre dirijorii cu care a colaborat se numără Christoph Eschenbach, Heinrich Schiff, Lawrence Foster, Emmanuel Krivine, Mikhail Pletnev, Rafael Frühbeck de Burgos, Peter Eötvös, Andris Nelsons și Jukka Pekka Saraste.

Numeroși compozitori i-au dedicat lucrări, printre care Marc-André Dalbavie, Brice Pauset, Thierry Escaich, Lisa Lim, Jean-François Zygel, Alexandre Gasparov, Victor Kissine, Fuminori Tanada, Ivan Fedele, Philippe Hersant, Anders Hillborg, Oscar Bianchi, Guillaume Connesson, Frédéric Verrières și Richard Dubugnon.

Este invitat la cele mai importante festivaluri internaționale și alege să apară în mod regulat în formație de trio cu pian alături de Philippe Cassard și Anne Gastinel, precum și în formație de cvartet de coarde cu Quatuor les Dissonances: Hans-Peter Hofmann, David Gaillard și Xavier Phillips.

Ca o prelungire firească a acestei dorințe de a împărtăși cu ceilalți, a creat L'Autre Saison, o stagiune de concerte pentru persoanele fără adăpost din Paris.

David Grimal a înregistrat pentru casele de discuri EMI, Harmonia Mundi, Aeon, Naïve, Transart și Dissonances Records. Înregistrările sale au fost aclamate de presă, cu premii precum BBC Music Magazine Choice, Choc de l'Année în Classica, Arte Sélection și ffff Télérama.

În ultimii zece ani, și-a dedicat o parte din carieră dezvoltării Les Dissonances, al cărui director artistic este. În acest laborator de idei, conceput ca un colectiv de muzicieni, David Grimal și membrii ansamblului experimentează muzica ca pe o bucurie redescoperită și abordează repertoriul simfonic în spiritul muzicii de cameră. Fiind singurul ansamblu care explorează repertoriul simfonic de mare anvergură fără dirijor, Les Dissonances a stabilit rezidențe în instituții prestigioase care oferă colaborări pe termen lung, printre care Filarmonica din Paris, Opera de Dijon și Le Volcan din Le Havre, și apar cu regularitate în toată Europa. Din 2013, Les Dissonances și-au lansat înregistrările prin propria casă de discuri, Dissonances Records, fiind foarte bine primite de critici.

Înarmat cu această experiență, David Grimal și-a dezvoltat, de asemenea, simțul muzicii colective cu alte orchestre, printre care Orchestra Națională Radio din România, Orchestra Națională de Lorraine, Orchestra Simfonică de Galicia, Orchestra Simfonică din Taipei, Orchestra de Coarde din Budapesta (Budapesti Vonósok), Orchestra de Cameră din Cracovia și Orchestra de Cameră din Moscova.

În 2008, David Grimal a fost numit Chevalier dans l'Ordre des Arts et Lettres de către Ministerul francez al Culturii.

În prezent, predă vioara la Școala Superioară de Muzică din Saarbrücken și cântă pe un Stradivarius „Ex-Roederer” din 1710 cu un arcuș realizat de François-Xavier Tourte.

